

Minister van Justitie en Veiligheid

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Beslisnota brief motie lid Helder (PVV) over het strafbaar stellen van wegstappen door omstanders

Datum
8 maart 2023
Ons kenmerk
00000

1. Aanleiding

Deze brief betreft de reactie op de motie van het lid Helder (PVV) waarin wordt verzocht de invoering van een wetsartikel te onderzoeken waarin het wegstappen en niet ingrijpen door omstanders binnen instituties ingeval van seksueel misbruik en/of geweld strafbaar wordt gesteld.¹ Deze motie is ingediend bij het Tweeminutendebat over seksueel geweld en kindermisbruik op 25 januari jongstleden en door de Kamer aangenomen op 31 januari. Tijdens de procedurevergadering van de VKC JenV van 31 januari is verzocht om binnen bij voorkeur vier weken over de uitvoering van deze motie te worden geïnformeerd.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met verzending van deze brief aan de Kamer, waarmee de motie van het lid Helder wordt afgedaan.

3. Kernpunten

In deze brief wordt allereerst aan de hand van het werk van professor Guiora uiteengezet wat het onderscheid is tussen 'bystanders' en 'enablers' als het gaat om het wegstappen en niet-ingrijpen bij seksueel misbruik. De 'bystander' definieert Guiora als degene die aanwezig was toen het gevaar – waaronder (seksueel) geweld – zich voordeed en op dat moment kon ingrijpen, maar ervoor koos om dat niet te doen. De 'enabler' is niet fysiek aanwezig op het moment van het (seksueel) geweld, maar is wel van dit geweld op de hoogte en grijpt niet in. De focus van het onderzoek van Guiora ligt op de 'enablers', en in het bijzonder op 'enablers' in instituties (waaronder kerkgenootschappen en sportinstellingen). De institutionele 'enablers' die hij bespreekt maken de bewuste keuze om het instituut waarvan zij onderdeel uitmaken te beschermen, in plaats van het slachtoffer van het (seksueel) geweld te helpen om het (seksueel) geweld te (doen) beëindigen.

Vervolgens wordt in de brief besproken in hoeverre het wegstappen en het niet ingrijpen door de door Guiora geïdentificeerde 'enablers' in gevallen van seksueel misbruik op dit moment in het algemeen en ten aanzien van eenieder al in het Wetboek van Strafrecht strafbaar is gesteld. Het gaat daarbij, kort gezegd, om de

¹ Kamerstukken II 2022/23, 31 015, nr. 268.

ernstigste gevallen van seksueel misbruik, waarin sprake is van een vermoeden van het misdrijf verkrachting. Geëxpliciteerd wordt dat 'enablers' onder de reikwijdte kunnen vallen van artikel 136 Sr en dat voor hen op grond van artikel 160 Sv een aangifteplicht kan gelden bij kennis van een gepleegde verkrachting (of voorbereiding daarvan of poging daartoe). In de brief wordt verder toegelicht dat de op dit moment geldende aangifteplicht, en daarmee ook de strafbaarstelling voor het niet doen van aangifte ingeval van een vermoeden van verkrachting, met het wetsvoorstel seksuele misdrijven dat u op 11 oktober jl. aan de Kamer hebt aangeboden en dat klaarligt voor behandeling door de Kamer, reeds een ruimer bereik krijgt dan voorheen. Ook kan in specifieke gevallen al sprake zijn van strafbaarheid vanwege het in een hulpeloze toestand brengen of laten van een persoon, en kan in uitzonderlijke gevallen al sprake zijn van een bijzondere rechtsplicht tot handelen op straffe van passieve medeplichtigheid.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
8 maart 2023

Ons kenmerk
00000

In de brief wordt verder toegelicht dat in sommige specifieke gevallen bovendien al een (niet-wettelijke of buitenstrafrechtelijke) meldplicht geldt, en dat voor het overige van belang is te bezien op welke wijze het meest tegemoet wordt gekomen aan de wens van slachtoffers om te worden geholpen in gevallen van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bekend is dat slachtoffers vaak een melding doen om hun eigen herstel te bevorderen en om te voorkomen dat andere personen slachtoffer worden van hetzelfde gedrag. Zij voelen zich dan ook het meest geholpen indien er wordt geluisterd, een melding serieus wordt genomen en er ook daadwerkelijk wordt gehandeld. Het is in dat kader voor het overige met name een verantwoordelijkheid van het bestuur binnen instituties dat zij een veilige omgeving met een meldstructuur waarbinnen meldingen serieus worden genomen creëren. In dat verband is het wetsvoorstel 'verplichte vertrouwenspersonen' van belang. Met dit wetsvoorstel wordt bewerkstelligt dat in elk bedrijf, klein of groot iemand beschikbaar is om melding te doen. Ondertussen hebben verenigingen, kerkgenootschappen en stichtingen vaak ook al preventiebeleid doorgevoerd en maatregelen getroffen om slachtoffers te ondersteunen bij hun hulpvraag. Meldingen worden in samenspraak met het slachtoffer doorgeleid naar de politie, en/of via het tuchtrecht beoordeeld. In de brief licht u dit toe.

4.1 Politieke context

In 2019 hebben onderzoekers van de Universiteit Utrecht in opdracht van het WODC reeds onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van een (verdere) verruiming van de in artikel 160 Sv neergelegde aangifteplicht en het in artikel 136 Sr strafbaar gestelde niet-doen van aangifte.² Dat onderzoek vond onder meer plaats naar aanleiding van een motie van de leden Groothuizen, Van Oosten en Buitenweg³ en tegen de achtergrond van een debat over mogelijk seksueel misbruik binnen de gemeenschap van Jehova's Getuigen. De aangifteplicht werd als een mogelijk middel gezien om patronen binnen de gemeenschap van de Jehova's Getuigen, die verhinderen dat seksueel misbruik dat binnen de gemeenschap plaatsvindt wordt gemeld bij de overheid, te doorbreken. Het WODC-onderzoek over de verruiming van de aangifteplicht werd breed ingestoken en ging niet alleen in op de gemeenschap van Jehova's getuigen, maar ook op de

² R. Kool e.a., *Verruiming van de aangifteplicht voor ernstige seksuele misdrijven?*, WODC 2019, p. 301. Zie ook Kamerstukken 2019/20, 29279, nr. 553.

³ Kamerstukken II 2017/18, 31015, nr. 142.

sectoren onderwijs en zorg. Hierbij werden tevens de verschillende geldende meldplichten ingeval van seksueel misbruik betrokken.

Geconcludeerd werd toen al dat een verruiming van de strafvorderlijke aangifteplicht en bijbehorende strafbaarstelling van het niet-doen van aangifte geen meerwaarde zou hebben. Naar aanleiding van dit onderzoek is daarom besloten om de bestaande strafvorderlijke aangifteplicht, en de strafbaarstelling van het in bepaalde gevallen niet-doen van aangifte, niet te verruimen. Naar aanleiding van de conclusies het WODC-onderzoek over de verruiming van de aangifteplicht en het in opdracht van het WODC uitgevoerde onderzoek naar seksueel misbruik binnen de gemeenschap van Jehova's Getuigen⁴ is wel besloten nog de mogelijkheden te verkennen van een verruiming van strafrechtelijke aansprakelijkheid van besturen van organisaties waarin seksueel misbruik heeft plaatsgevonden. Meer in het bijzonder zijn de mogelijkheden verkend van een (civielrechtelijke) meldplicht voor bestuurders van particuliere organisaties, welke meldplicht strafrechtelijk zou worden gesanctioneerd.

Op 29 juni 2022 heeft de minister voor Rechtsbescherming, samen met de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister voor Langdurige Zorg en Sport in de beleidsreactie op het onderzoeksrapport van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen "Bouwen aan bescherming"⁵, dat zag op de aanbevelingen van vier onderzoekscommissies naar seksueel geweld in de Rooms-Katholieke Kerk, de sport en de jeugdzorg, de Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de uitgevoerde verkenning en daarbij aangegeven dat deze verkenning, om verschillende genoemde en toegelichte redenen, geen aanleiding gaf tot het invoeren van een dergelijke meldplicht.⁶ De in de eerdere beleidsreactie genoemde en toegelichte redenen zijn in de onderhavige brief strekkende tot reactie op de motie van het lid Helder nogmaals onder het voetlicht gebracht en waar nodig geactualiseerd.

4.2 Financiële overwegingen

Niet van toepassing.

4.3 Juridische overwegingen

Het nalaten in te grijpen bij seksueel misbruik is in bepaalde ernstige gevallen van (bekend) seksueel misbruik dat (mede) bestaat uit seksueel binnendringen (verkrachting) al strafbaar gesteld in het Wetboek van Strafrecht. In dit verband is ook relevant dat in het ingediende wetsvoorstel seksuele misdrijven wordt voorgesteld de bestaande strafbaarstelling van verkrachting te verruimen. Hiermee zal onder andere de bestaande strafbaarstelling voor het niet doen van aangifte in de genoemde gevallen al een ruimer bereik krijgen dan zij naar huidig recht heeft. Los van het voorgaande, kan op dit moment in sommige gevallen ook de strafbaarstelling voor het in een hulpeloze toestand brengen of laten van een

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
8 maart 2023

Ons kenmerk
00000

⁴ K. van den Bos e.a., *Seksueel misbruik en aangiftebereidheid binnen de gemeenschap van Jehova's Getuigen* d.d. 11 december 2019.

⁵ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Bouwen aan bescherming, Onderzoek naar de aanbevelingen van vier onderzoekscommissies naar seksueel geweld in de Rooms-Katholieke Kerk, de sport en de jeugdzorg*, februari 2022.

⁶ Kamerstukken II 2021/22, 34 843, nr. 59.

persoon of het leerstuk van (passieve) medeplichtigheid al een rol spelen als in bepaalde contexten niet wordt ingegrepen bij seksueel misbruik. Voor het uitbreiden van dit bestaande strafrechtelijke instrumentarium moeten goede gronden bestaan. Een belangrijk strafrechtelijk uitgangspunt is dat een strafrechtelijk verbod alleen in beeld komt als andere middelen niet voldoen. Het strafrecht is ultimum remedium, waarbij een eventuele wettelijke regeling te allen tijde moet voldoen aan de vereisten van noodzakelijkheid en proportionaliteit. In de brief wordt toegelicht dat voor het uitbreiden van het strafrechtelijke instrumentarium in de zin van de motie onvoldoende gronden bestaan.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
8 maart 2023

Ons kenmerk
00000

4.4 Krachtenveld

Bij de opstelling van deze brief zijn de conclusies van de eerdere uitgevoerde verkenningen (toegelicht onder paragraaf 4.1) betrokken. Ook heeft opnieuw afstemming plaatsgevonden tussen DGRR/DRC, DGSenB, DWJZ, het ministerie van VWS en het ministerie van OCW.

4.8 Communicatie

Niet van toepassing, er worden geen aanvullende communicatieafspraken gemaakt rond de publicatie van de brief.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.